

درآمدی بر روش‌های پژوهش

نیکلاس والیمن

ترجمه

مریم شکوری

ساسان بالغی‌زاده

(عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

صالح طباطبایی

ویراستار:

فائزه دینی

سرشناسه	: واليمن، نیکلاس
عنوان و نام پدیدآور	Walliman, Nicholas : درآمدی بر روش‌های پژوهش / نیکلاس والیمن؛ ترجمه مریم شکوری، ساسان بالغی‌زاده، صالح طباطبایی.
مشخصات نشر	: تهران: روزنه، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۴-۱۲۸-۲
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان اصلی: Research methods: the basics, 2011
موضوع	: علوم اجتماعی -- تحقیق -- روش‌شناسی
موضوع	: Social sciences -- Research -- Methodology
موضوع	: علوم انسانی -- تحقیق -- روش‌شناسی
موضوع	: Humanities -- Research -- Methodology
شناسه افزوده	: شکوری، مریم، ۱۳۶۸، - مترجم
شناسه افزوده	: Shakouri, Maryam
شناسه افزوده	: بالغی‌زاده، ساسان، ۱۳۴۹، - مترجم
شناسه افزوده	: Baleghizadeh, Sasan
شناسه افزوده	: طباطبایی، صالح، - مترجم
رده‌بندی کنگره	: H۶۲
رده‌بندی دیویی	: ۰۰۱/۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۶۹۴۶۱۹

درآمدی بر روش‌های پژوهش نیکلاس والیمن

ترجمه: مریم شکوری

ساسان بالغی‌زاده (عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی)

صالح طباطبایی

ویراستار: فائزه دینی

طرح جلد: حمید اقدسی‌یزدلی

چاپ اول: ۱۳۹۸

قیمت: ۴۹۵۰۰ تومان

چاپ و صحافی: پالیز

آدرس: خیابان مطهری، خیابان میرزای شیرازی جنوبی، پلاک ۲۰۲، طبقه ۳، انتشارات روزنه

تلفن: ۸۸۵۳۷۳۰ - ۸۸۵۳۶۳۱ | نمابر: ۸۶۰۳۴۳۵۹

www.rowzanehnashr.com

rowzanehnashr

rowzanehnashr

ISBN: 978-622-234-128-2

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۳۴-۱۲۸-۲

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

۷.....	سیاس‌گذاری
۹.....	مقدمه
۱۳.....	بخش اول نظریه و کاربرد پژوهش
۱۷.....	فصل اول: مبانی پژوهش
۲۵.....	فصل دوم: نظریه پژوهش
۳۹.....	فصل سوم: سامان‌دهی طرح پژوهشی
۵۱.....	فصل چهارم: اصول اخلاق در پژوهش
۶۱.....	فصل پنجم: یافتن و مرور پیشینه پژوهش
۷۳.....	بخش دوم روش‌های اصلی پژوهش
۷۷.....	فصل ششم: ماهیت داده
۹۱.....	فصل هفتم: جمع‌آوری و تحلیل داده‌های ثانویه
۱۰۵.....	فصل هشتم: جمع‌آوری داده‌های اولیه
۱۲۷.....	فصل نهم: تحلیل داده‌های کمی
۱۴۳.....	فصل دهم: تحلیل داده‌های کیفی
۱۶۱.....	فصل یازدهم: نگارش طرح پژوهشی پیشنهادی (پروپوزال) و گزارش پژوهش
۱۸۱.....	واژه‌نامه
۱۹۵.....	فهرست منابع

جدول‌ها

جدول ۱-۲: مقایسه رویکردهای اثباتی‌گرایی و نسبی‌گرایی	۳۲
جدول ۲-۲: مقایسه روش‌های پرس و جو	۳۴
جدول ۱-۶: مجموعه داده‌های کمی	۸۴
جدول ۲-۶: مجموعه داده‌های کیفی	۸۸
جدول ۳-۹: جدول توزیع فراوانی	۱۳۰

شکل‌ها

شکل ۱-۳: ساختار یک نمونه از طرح پژوهشی	۴۰
شکل ۱-۶: نمودار سطوح انتزاع	۸۱
شکل ۲-۶: سطوح اندازه‌گیری	۸۸
شکل ۲-۷: راهنمای رمزگردانی	۱۰۱
شکل ۳-۷: جدول نتایج تحلیل محتوا	۱۰۲
شکل ۱-۸: ارتباط جامعه آماری، چارچوب نمونه‌گیری و نمونه	۱۰۷
شکل ۲-۸: آزمایش آزمایشگاهی: آزمون نفوذناپذیری در برابر هوا در سامانه روکش کاری فلز	۱۱۸
شکل ۳-۸: آزمایش میدانی: سنجش تأثیر گل و گیاه بر میزان اضطراب بیماران در اتاق انتظار	۱۱۹
شکل ۴-۸: مدل نموداری: نقشه مجموعه‌های موجود در قسمتی از دانشگاه	۱۲۳
شکل ۵-۸: مدل فیزیکی: مدل صوت‌شناختی یک تالار کنسرت	۱۲۴
شکل ۶-۸: شبیه‌سازی رایانه‌ای از خروجی جریان گرما از میان بتن کف تخت	۱۲۵
شکل ۱-۹: صفحه گسترده داده	۱۲۹
شکل ۲-۹: منحنی گاوسی (زنگوله‌ای)	۱۳۰
شکل ۴-۹: چولگی و شاخص‌های مرکزی	۱۳۳
شکل ۵-۹: اشکال هندسی و نمودارها	۱۳۴
شکل ۶-۹: نمودار پراکنش دو متغیر با میزان ارتباط متفاوت	۱۳۷
شکل ۷-۹: جدول وابستگی	۱۳۸
شکل ۱-۱۰: ترتیب عملکرد در پژوهش کیفی	۱۴۴
شکل ۲-۱۰: نمونه یک ماتریس مهارت‌های لازم برای خودخانه‌سازی (ساخت خانه توسط خود فرد) در شش طرح	۱۵۱
شکل ۳-۱۰: شیوه نمایش به ترتیب زمانی	۱۵۴
شکل ۴-۱۰: شیوه نمایش به ترتیب مفهومی	۱۵۴
شکل ۵-۱۰: شیوه نمایش نقش‌بنیاد	۱۵۵
شکل ۶-۱۰: نشانه‌شناسی یک تابلو علایم ترافیکی	۱۵۶

سپاس‌گزاری

از آما کالوین بسیار سپاس‌گزارم زیرا این فرصت را در اختیارم نهاد تا از پایان‌نامه دکتری‌اش بهره‌گیرم. همچنین از مارینا مونشنباخ بسیار تشکر می‌کنم که پذیرفت تا از طرح پژوهشی کارشناسی ارشد او برای شرح جنبه‌های مختلف نگارش پژوهش‌ها استفاده کنم. از شرکت «همکاران کیرکه‌گارد» سپاس‌گزارم که عکس‌های مدل صوت‌شناختی خود را از «تالار جشن» در اختیارم گذاشت. همچنین از جین استایلز قدردانی می‌کنم که عکس‌های خود را از محیط‌های انتظار بیمارستان در دسترسم قرار داد. همچنین از کاترین آنگ و سوفی تامپسون، از همکاران انتشارات راتلج، به دلیل صبوری و دلگرمی‌هایشان تشکر می‌کنم. دانشجویانم در مقاطع دکتری و کارشناسی ارشد نیز انگیزه‌ای برای نگارش این اثر بودند و درباره مشکلات عملی در اجرای یک پژوهش و نحوه چیره شدن بر آنها نظرات بسیاری ارائه دادند. و در نهایت بیش‌ترین تشکر و قدردانی‌ام از آن همسر، اورسیولا، است که با شکیبایی و حمایت‌های خویش مرا در مسیر نگارش این کتاب همراهی کرد.

مقدمه

روش‌های پژوهش ابزار و فنونی برای اجرای پژوهش‌اند. واژه پژوهش اصطلاحی است که بدون هیچ محدودیتی به هر نوع جست‌وجویی برای پرده برداشتن از حقایق جالب و جدید باشد، اطلاق می‌گردد. جدیت در هر فعالیتی در کیفیت نتایج آن فعالیت منعکس می‌شود، و امر پژوهش نیز از این موضوع مستثنی نیست. کتاب حاضر کوششی است برای ارائه مسائل اساسی درباره ماهیت پژوهش و روش‌هایی که برای اجرای انواع مختلف پژوهش در حوزه‌های متفاوت مورد استفاده قرار می‌گیرد. این حوزه‌ها شامل علوم طبیعی، علوم اجتماعی، انسان‌شناسی اجتماعی، روان‌شناسی، علوم سیاسی، ورزش و فراغت‌پژوهی، علوم مهمان‌داری، بهداشت، درمان و پرستاری، محیط زیست، تجارت و کسب و کار، علوم تربیتی و آموزشی، و علوم انسانی است.

تقریباً هر درس دانشگاهی شامل مؤلفه‌ای پژوهشی است که باید به طور مستقل، توسط دانشجو به اجرا درآید. این پژوهش‌ها می‌تواند در قالب طرح‌های پژوهشی و پایان‌نامه‌ها باشد، و هر چه سطح علمی بالاتر رود، محتوای پژوهش نیز گسترده‌تر می‌شود. در محل کار نیز، اغلب نیاز به پژوهش احساس می‌شود. این امر، اغلب اوقات، به منظور توسعه و ترقی در کسب و کار و خدمات ارائه‌شده صورت می‌گیرد به طوری که ادامه حیات برخی از تجارت‌ها و کسب و کارها در گرو اجرای طرح‌های پژوهشی است.

چنان که می‌دانید، برای انجام‌دادن کارهای عملی از ابزارهای مختلفی استفاده می‌شود؛ به عنوان مثال، برای کندن زمین از کلنگ و برای جمع کردن برگ‌های روی زمین از شن کش استفاده می‌شود. روش‌های پژوهش نیز طیف وسیعی از ابزارها دارند که برای یافتن پاسخ انواع مختلف سؤالات به کار می‌روند. در تمامی موارد مطرح‌شده، انتخاب ابزار درست برای انجام‌دادن کار و چگونگی استفاده درست از ابزار به منظور دست یافتن به بهترین اثر و نتیجه بسیار ضروری است. این کتاب در صدد آن است که اطلاعات اساسی را درباره

ابزار پژوهش و شرایط و موقعیت‌های استفاده از آنها فراهم آورد. چگونگی استفاده از ابزار پژوهش نیز به طور خلاصه با ارائه مثال‌های کاربردی در این کتاب آمده است.

فصل‌هایی از این کتاب به توصیف زمینه‌های نظری پژوهش و اندیشه‌های متفاوتی که به ایجاد روش‌های مختلف پژوهش منجر شده است می‌پردازد. بنابراین، این کتاب به دو بخش اصلی تقسیم می‌شود. بخش اول که دربردارنده فصل‌های ۱ تا ۵ است، شامل مقدمه‌ای بر نظریه‌ها و به طور کلی کاربردها در پژوهش است. بخش دوم کتاب، فصل‌های ۶ تا ۱۱، شامل روش‌های اصلی پژوهش است که برای جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. این بخش همچنین به ارائه پیشنهاد‌های روشن و کاربردی در زمینه اجرای مسائل عملی پژوهش می‌پردازد.

از آنجا که این کتاب همچون مقدمه‌ای بر اصول و روش‌های پژوهش است، احتمالاً این نیاز در خواننده ایجاد می‌شود که به اطلاعات بیش‌تری در مورد بسیاری از نکات ذکر شده در زمینه پژوهش دسترسی پیدا کند. بنابراین، در پایان هر فصل، پیشنهادهایی برای مطالعه بیش‌تر تحت عنوان "منابع پیشنهادی جهت اطلاعات بیش‌تر" ارائه شده است. مسائل مرتبط با پژوهش با استفاده از واژگان و اصطلاحات تخصصی بیان می‌شوند. در این کتاب، هر اصطلاح تخصصی، به هنگام استفاده نخستین در متن، به صورت پررنگ نمایش داده شده است و سپس، آن اصطلاح تعریف شده است. برای دسترسی آسان‌تر خواننده به تعاریف این واژگان تخصصی بخشی تحت عنوان "فهرست واژگان" در قسمت پایانی این کتاب گنجانده شده است. این بخش، علاوه بر ارائه تعاریف واژگان تخصصی مطرح شده در متن کتاب، به توضیح چندی از اصطلاحات تخصصی بیش‌تر، که می‌تواند مورد استفاده خواننده قرار گیرد می‌پردازد.

این کتاب نه تنها بینشی درباره ابعاد مختلف نظری و کاربردی در پژوهش به خواننده می‌دهد، بلکه به درک این نکته می‌انجامد که چه مواردی در اجرای طرحی پژوهشی مطرح است. خواننده همچنین می‌تواند با به‌کارگیری موارد بیان شده در این کتاب، به ارزیابی ادعاهای مطرح شده از سوی دانشگاهیان، کارشناسان حوزه‌های مختلف، سیاستمداران، تبلیغ‌کنندگان و غیره بپردازد و درباره کیفیت مستندات مطرح شده در پژوهش‌های این افراد، که پایه استدلال‌های آنها است، داوری کند.

لازم نیست که کتاب حاضر از ابتدا تا انتهای آن، همچون خواندن یک رمان، خواننده شود. این اثر می‌تواند همچون یک کتاب مرجع مورد استفاده خواننده قرار گیرد و برای یافتن اطلاعات مرتبط با ویژگی‌های یک روش خاص پژوهش، معنای یک واژه تخصصی ویژه، و همچنین جنبه‌های نظری پژوهش، مفید واقع شود. با این حال، ترتیب چینش فصل‌های کتاب چنان است که می‌توان از آن همچون یک راهنمای گام‌به‌گام برای اجرای پژوهش استفاده کرد.

جست‌وجو برای یافتن حقایق و تلاش برای درک حوادث و موقعیت‌ها، در ذات بشر نهفته است. هنگامی

که بشر در معرض هجوم گسترده اطلاعات قرار دارد، هنگامی که انبوه مسائل و مشکلات همیشه مطرح است، و هنگامی که فرصت‌های اکتشاف همیشه در اطراف ماست، آشنایی با روش‌های اجرای هر نوع پژوهشی، حتی اگر لازم نباشد بسیار مفید است. کتاب حاضر به خواننده کمک می‌کند تا به تفکر روشنی در پژوهش دست یابد، سوالات خود را سامان‌دهی کند و بر اساس مستندات مناسب و استدلال‌های بی‌عیب و نقص به نتیجه برسد. خواننده با خواندن این کتاب قادر خواهد بود تا دانش و درک خود را از محیط اطرافش تقویت کند، و در بحث‌های مختلف، استدلال‌ها و نظریات خود را داشته باشد و به نقد و تحلیل ادعاهای مطرح‌شده توسط دیگران بپردازد.